א באַגעגעניש מיט פּרץ הירשביין אין קאָוונע

פון נ. י. גאָטליב (מאָנטרעאל)

ליטע ליגט אָן א זייט פונם ברייטן אידישן ליטעראַטור־שליאַך. אַלע ווילכטר־קע ליטעראַרישע אויפטאָוונגען און גע־שעענישן געפינען אין ליטע זייער אָפּ־קלאַנג, א לאַנגע צייט נאָכדעם, ווי זיי ווערן אַרויסגערופן, ווילן זיך צענויפרערן ניו־יאָרק מיט מאַסקווע ווען אידישע קולטור און ליטעראַטור־ענינים, איז די פאַרמיטלערן צווישן זיי די פּוילישע רע־זידענץ — וואַרשע, ווען־ניט־וועגן כאַפּט זיך אַריבער אויף קיין קאָוונע, אין דער יונגער, ליטווישער קרוינשטאָט, א פאַר־שטייער פון אונזער מאָדערנער ליטעראַ־טור, ברייננט מיט זיך א פּערזענלאַכן גרום פון די לעצטע ליטעראַרישע און אַלגעמיין־אידישע נייעס, און באַלעבט אויף עטלאַכע טעג די איינגעשלאָפענע קאָוונע.

אין מאַרט 1928, איז קיין קאָוונע אַראָפּגעקומען פּרץ הירשביין. פאַרשטייט זיך, אז דאָס אידישע קאָוונע האָט זיך תיכף געשטעלט אויף די פיס. עס האָט א ווייע געטאָן מיט א יום־טוב־שטימונג. עס איז געוואָרן פריילאַכער אויף דער פאַרשלאָפענער נשמה. דער באַקאַנטער עסייאיסט און קריטיקער נתן גרינבלאַט האָט מיר טעלעפאָניש דאָן איבערגעגעבן, אז איך בין איינגעלאָדן אויף א גלעזל טיי לכבוד פּרץ הירשביינען ביי דר. מ. סודאַרסקי אין הויז. דר. סודאַרסקי איז איינער פון די וויכטיקסטע קולטורעלע טוער אין קאָוונע. אַליין א זשורנאַליסט און א פירער פון א אידישער פּאַרטיי, איז זיין שטוב א מין אַכסניה פאַר אַלע אידישע ליטעראַטור־און־קולטור־פאַר־שטייער, וועלכע באַזוכן פון צייט צו צייט די קליינע, אָן־אויטיקע ליטע.

ס'איז געווען, געדיינק איך, פרייטאָג אָוונט. איך בין געקומען מיט מיין קאַלע־גע אהרון גאָלדבלאַט, א יונגער אידישער באַגאַבטער דיכטער. ביי רייך־סערווירטע טישן זיינען שוין געזעסן די "פּני", די "סמעטענע", פון דער קולטורעלער קאָור־נע. ליטעראַטן, וויסנשאַפטלייט, פּאָלי־טיקער און געזעלשאַפטלאַכע טוער. מען האָט אונז פאַרגעשטעלט פאַר פּרץ הירש־ביינ'ען און עס האָט זיך צווישן אונז פאַרפירט א שמועס. פּרץ הירשביין האָט אין דעם זעלבן אָוונט געדאַרפט האַלטן א רעפעראַט איבער זיינע אינדיי־איינ־דרוקן. האָב איך מיט אים, דעריבער, אָפּ־געערדט זיך צו טרעפן מאָרגן פרי אין זיין האָטעל־צימער. מיר האָבן פאַרבראַכט א פּאָר שעה אין אַלגעמיינע געשפּרעכן, צוגעביסן, געמאַכט א לחיים און זיך, געמיינזאַם דערנאָך אַוועקגעלאָזן אין קי־נאָ "אַדעאָן". צו הירשביינס לעקציע.

דער גרויסער זאַל פון קינאָ "אַדעאָן" איז געווען פול־נעפּאַקט. עס איז געווען אַזא געדראַנג און אַזא שטויסעריי, אַז די נאָנצע נאַס אַרום האָט געשטוינט. א קלייניקייט פּרץ הירשביין! מ'האָט זיך גערייסן אין קינאָ אין די טויזנטער און א סך מענשן זיינען דאָן איבערגעבליבן אָן בילעטן.

די לעקציע איז דורך מיט א וואונדער־באַרן דערפאָלגן. פּרץ הירשביין האָט דער־זעען פאַר זיך א דאַמאַנטיש־היציקן אי־דישן עולם, וואָס האָט זיך שרעקלאַך אויסגעהונגערט נאָך א אידישן, פרישן, קינסטלערישן וואָרט. האָט ער זיך טאַקע געפילט אויסערגעוויינלאַך גוט. ער איז יענעם אָוונט געווען אין גאָר א געהויר־בענער שטימונג און זיינע געלאַסענע, פּאַ־עטיש־דוחכנעמענדיקע רייד האָבן מיט זייער זיסקייט פאַרווינט דעם באַגייסטער טען עולם. איך געדיינק: איך בין אַוועק אהיים אינגאַנצן א געשווייפטער און ניט נעקענט אַנטשלאָפן ווערן א נאָנצע נאַכט . . .

אויף מאָרגן, שבת 10 אינדערפרי, בין איך מיט מיין פריינט א. גאָלדבלאַט שוין געשטאַנען ביים שוועל פון פּרץ הירש־ביינס צימער אין פּרעכטיקן האָטעל "מע־טראָפּאָל".

פּרץ הירשביין האָט אונז אויפגענומען זייער פריינטלאַך, אַנטשולדיקט זיך פאַר אונז, וואָס ער איז נאָך אָנגעטאָן אין שלאָף־ראָק און נעבעכן זיצן. עס האָט זיך צווישן אונז פאַרפירט א געוויינלאַך שמועס מכח ליטעראַטור־ענינים.

— אין די לעצטע יאָרן — האָט פּרץ הירשביין זיך אָפּגערופן — האָט זיך אונ־זער ליטעראַטור אָנגעהויבן צו לאָזן באַרג אַראָפּ. ס'פעלט אונז א ענטראַלע הויפּט־אידייע, וועלכע זאָל פאַראייניקן אַלע אונ־זערע ליטעראַרישע צענטרען. אין די גרע־ניצן צווישן צענטער און פעריפעריע זיי־נען עפּעס פאַרווישט געוואָרן. דאָס רוב פון אונזערע אידישע שרייבער געפינט זיך איצט אין אַמעריקע, אידישע פאַר־לאַג טעטיקייט ווערט געטאָן, איבער־הויפּט אין פּוילן, און עפּעס נייער, פרי־שעס און אַקטועלעס אין אונזער נאַציאָ־נאַל־אוניווערסאַלער שאַפונג, מערקט זיך איבערהויפּט, אין ראַטן־רוסלאַנד און אין אַרץ־ישראל. אָבער אַן אינטימער צענויי־בונד צווישן די דאָזיקע צענטרען איז ניטאָ.

די אויפגאַבע פון אונזער ליטעראַטור אויף להבא אז ניט אַזוי אין שאַפן אַן איינוואוינדיקן צענטער פאַרן נאָנצן צע־זייטן און צעשפּרייטן אידישן פאָלק, ווי אין אַרויסשלעפן דעם אידישן שרייבער פון זיינע יחידות'דיקע ד' אמות צו דער קאָלעקטיווער נאַס. און איינע פון אונזע־רע הויפּט פּראָבלעמען איז: די שאַרפע פראַגע פון אונזער אידישער עקזיסטענץ בכלל. ניט קוקנדיק אויף די שטאַרקע אַסימילאַציע טענדענצן, וועלכע פאַרכאַפּן וואָס ווייטער, אַלץ מער שטח אין אַמע־ריקע, פוילן און ראַטן־רוסלאַנד, — גלויב איך, פונדעסטוועגן, דאָך אין אייביקן קיום פון אונזער אומה. דער אידישער שרייבער דאַרף זיך איצט אָנגאַנען ווידר־מען דעם אידישן געזעלשאַפטלאַכן און קולטורעלן לעבן, וועלכער איז די לעצטע יאָרן געבענשט געוואָרן מיט כלערליי נייע פּראָבלעמען, ריכטונגען און פּאַרטייען און איז צוליב דעם, געקומען צו א גרויסן קריזיס.

— איך בין אַן אָפּטימיסט — זעצט פאַר תירשביין זיינע רייד — איך גלויב, אַז מ'קען ביי אונז, אידן, שאַפן א נאַ־ציאָנאַל־סאָציאַלן סינטעז צווישן מזרח און מערב. אַרץ־ישראל איז איצט פאַר אונז א גליק און א טראַנדעדיע. פון איין זייט איז דאָס א טייער ווינקל, וואו עס וועבט זיך — און עס שטעלט זיך אויף א נייער טיף־אידישער לעבן פון דער צווייטער זייט, אָבער, פילט זיך די אַנ־מעכטיקייט אין קענען פאַרווירקלאַכן אַזאַ גרויסן אידעאַל, ווי אויפשטעלן אויף דאָס ניי א נאָנצן, געזונטן פאָלק אויף זיין איינענער ערד. אַז אין אַרץ־ישראל גופא דאַרף מען נאָך היכש רייניקן די אַטמאָספערע, סיי אין באַצוג, ווי אַרץ־ישראל קוקט אויפן גלות, און סיי אין דער פאַרשאַלטענער שפּאַכן־פראַגע.

פּרץ הירשביין איז דאָן נאָר וואָס גע־האַט געקומען פון אַרץ־ישראל און ער האָט זיך געקליבן צו פאָרן קיין ראַטן־רוסלאַנד. ער האָט מיר געזאָגט, אַז ער שרייבט א ספּעציעלן בוך וועגן אַרץ־יש־ראל און וועט אויף שרייבן א באַזונדער בוך וועגן ראַטן־רוסלאַנד. ער האָט, ווי ס'איז באַוואוסט, געהאַלטן וואָרט . . .

ס'איז דאָן געווען ערב דאָס דערשיי־נען פון דעם באַנייטן חדש־זשורנאַל "אי־דישע וועלט" אין וואַרשע (וועלכער איז דערנאָך, אַגב, נעטער געוואָרן, ווי א סך אַנדערע אידישע פּעריאָדישע אויסגאַ־בעס . . .), — און פּרץ הירשביין האָט אַרויסגעגאַנט זיין מיינונג וועגן דער נוי־טיקייט פון אַזאַ וויכטיקן ליטעראַרישן חדש־שריפט.

— אין דער לעצטער צייט — האָט גע־זאָגט הירשביין — האָבן זיך ביי אונז באַוויזן ליטעראַרישע רעדאַקטאָרן, וועל־כע ווירקן אויפ'ן שרייבער, בפרט אויפן יונגן אָנפאַנגער, זייער נעגאַטיוו. מיר מוזן האָבן א פעסטע, קוואַליפיצירטע האַנט. אַזאַ ליטעראַרישער זשורנאַל, ווי די "אידישע וועלט", אַזוי ווי איך שטעל זיך מיר אים פאָר, דאַרף לייזן די דאָ־זיקע פראַגע.

דער זשורנאַל דאַרף דערציען יונגע שרייבער, דאַרף לערנען, פירן. דער זשור־נאַל דאַרף אויפהויבן דעם ניוואָ פון אונ־זער קריטיק, וועלכע איז די לעצטע צייט געוואָרן אַן אָביעקט פאַר יערן איינעם. עס האָבן זיך ביי אונז זאַנאַרעס אַזעל־כע קריטיקער, וואָס האַלטן נאָר אין איין צעשטערן.

פּרץ הירשביין האָט מיר דאָן דער־ציילט, אַז ער האָט אין מאָנוסקריפּטן א צוגעגרייטן ליטעראַטור מאַטעריאַל פאַר אַכט נייע גרויסע בענדער. נאָר מ'דאַרף זיך איצט ניט איילן מיטן פאַר־עפנטלאַכן — זאָגט ער — איצט דאַרף זיין א צייט פון זאַמלען און פון לייר־טערן. דער כאַאָס ביי אונז איז צו גרויס. מ'דאַרף מורא וואַרטן אויף שטילערע, סטאַביליערער צייטן.

פּרץ הירשביין האָט מיר דאָן איבערגע־נעבן א סך אינטערעסאַנטע פּרטים וועגן זיין אופן פון שאַפן. איך בין געזעסן, צוגעהערט זיך צו זיין ווייכן, לויטערן קול, צו זיינע געלאַסענע, האַרציקע רייד און זיך געטראַכט:

— פּרץ הירשביין, דער אייביקער וואַנ־דערער, דער אייביקער זוכער . . . פּרץ הירשביין . . . איז זיין שלאַנקן קערפּער און איז זיינע לאַנגזאַמע טריט איז עפּעס פאַראַן געמיינזאַמעס מיטן קעמל, וואָס שפּאַנט אין מדבר; איז זיינע וואונ־דערבאַר־פאַרטרוימטע אויגן בלויט זיך די מיסטעריע פונם ווייטן מזרח, די מיס־טעריע פון דער זונק־פאַרגעפלטער אינ־דיע; און אויף זיין ליכטיקן פּנים איז אויסגעגאָסן א שיין פון יענע צוויי גייס־טיקע מזרח־ריזן: — גאַנדי און טאַ־גאָר . . .

—(::)—

$6.65 פאַרן נאַציאָנאַל פאָנד

דאָס אידישע וואָרט.

חשוב'ע הערן:

איך שיק אייך א טשעק אויף $6.65. דאָס געלט איז פון נאַציאָנאַל פאָנד פּוש־קע. זייט אַזוי גוט און ניט עס איבער צום נאַציאָנאַל פאָנד.

מיט דרך־אָרץ,

מרס. דזש. בעלאַס,

לאַנקער, סאַסק.

אין די טעאַטערס

אין רידזשענט טעאַטער

מאָרגן, דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג, סעפּט., 23, 24 און 25, וועט אַל. רושאַלאָן, דער וועלטס גרעסטער פאַר־ווייליער, אַמוזירן די צאַלרייכע פּאַטראָ־נייזערס פון דעם טעאַטער, אין זיין באַ־רימטער בילד "מעמי". דאָס איז א דורכ־אויס־זינגענדיק און ריידנדיק בילד, וואָס פאַרשאַפט די צוהערער און צושויער גרויס פאַרגעניגן.

פרייטאָג, שבת און מאָנטאָג, סעפּט., 26, 27 און 29טן, ווידער א פיין בילד אין רידזשענט טעאַטער. עס וועט געוויזן ווערן די 'מאַיטי" (דער מעכטיקער), מיט דעם באַרימטן מואווי סטאַר, דושאַרדזש בענקראָפט, אין דער הויפּ טראָל, צוזאַ־מען מיט אַן ערשט קלאַסיקן קעסט. דאָס איז א גלענצענדיק ריידנדיק בילד וואָס איז ווערט צו זעען און הערן. א בילד וואָס איר וועט א לאַנגע צייט גע־דיינקען.

דינסטאָג, מיטוואָך, און דאָנערשטאָג, סעפּט. 30טן, אָקטאָבער 1טן און 2טן וועט געוויזן ווערן דאָס גרעסטע אַמוזי־רענדיק בילד וואָס ווערט געוויזן פאַר גע־פאַקטע הייזער מיט'ן גרעסטן דערפאָלג. דאָס איז דאָס באַרימט בילד "דער קיבע־צער" מיט הערי גרין, דער גוט באַקאַנטער אידישער אַקטיאָר אין דער הויפּט ראָל. א דורכאויס ריידנדיקע בילד וואָס וועט אייך פאַרשאַפן גרויס פאַרגעניגן. לאַכן איז געזונט, דאָקטוירס הייסן לאַכן. זעט — איר וועט לאַכן אָן אַן אויפהער.

—(::)—

אין פעלעס טעאַטער

היינט, דינסטאָג און מיטוואָך, ווערט געוויזן דאָס דורכאויס ריידנדיק, אַמוזי־רענדיק בילד "פריילאַכע טעג", מיט דזשאַנעט געינאָר, וואַרנער באַקסטער און אַל־סטאַר קעסט. זעט דאָס דאָזיקע בילד. איר וועט שווימען אין א ים פון שפּאַס און פאַרוויילונג. עס ווערט אויף געוויזן א ריידנדיקע קאָמעדיע, פאַקס נייעס, פּיטשורעסס.

—(::)—

אין דאָמיניאָן טעאַטער

אָנפאַנגענדיק היינט, וועט אין דאָמי־ניאָן טעאַטער געשפּילט ווערן די גאַנצע וואָך דאָס באַרימטע קאָמעדיע־דראַמע "פאַר וועמען האָט זי חתונה געהאַט."

קיין אַנדער סטאַק קאָמפּאַני האָט ניט געמאַכט אַזאַ דערפאָלג אין וויניפּעג ווי די איצטיקע קאָמפּאַני וואָס שפּילט אין דאָמיניאָן טעאַטער, און זייער פּאָפּולאַר־טעט צווישן די טעאַטער גייער וואַקסט פון טאָג צו טאָג.

זעט די דאָזיקע קאָמעדיע־דראַמע גע־שפּילט פון א גוטער טרופּע אַקטיאָרן און אַקטריסעס אין דאָמיניאָן טעאַטער.

—(::)—

"לאָזט אונז זיין פריילאַך" אין מעטראָפּאָליטען טעאַטער

אָנפאַנגענדיק היינט, ווערט געוויזן אין מעטראָפּאָליטען טעאַטער א סאַסייטי קאָמעדיע, "לאָזט אונז זיין פריילאַך", מיט דער באַרימטער מואווי אַקטריסע, נאָרמאַ שירער, אין דער הויפּט ראָל, צו־זאַמען מיט אַן ערשט קלאַסיקן קעסט.

עס ווערט אויך געוויזן א געוואַנג קאָר־טון און פאַרמאָונט נייעס. איר וועט זיך זייער אַמוזירן ביי דער דאָזיקער פראַג־ראַם.

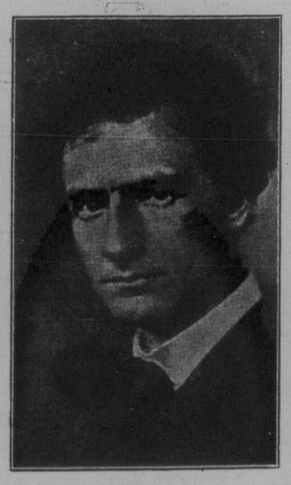

פּרץ הירשביין

לשנה טובה תכתבו

דאָס מענעדזשמענט און דער סטעף פון אר. קיי. אַ. קעפּיטאָל טעאַטער זיינען צופרידן אויסצוזאָגן די דאָזיקע געלעגנהייט צו ווינשן אַלע אידן פון וויניפּעג

א יאָר פון געזונט, רייכטום און פּראָספּעריטעט

אין דעם קומענדיקן יאָר האָט די אר. קיי. אַ. בדעה צו באַשטייערן צו דער פרייד פון אַלע בירגער אין וויניפּעג דורך פּרעזענטירן פאַרזוויילונגס פּראָגראַ־מען פון אר. קיי. אַ. וואָדעוויל סטיידיש פאַרשטע־לונגען און די פיינסטע ריידנדיקע בילדער — שטענ־דיק צו באַרגען פרייזן.

וואַלטער פ. דייוויס,
מענעדזשער

RKO Capitol

DOMINION THEATRE

סטאַק קאָמפּאַני

די גאַנצע וואָך

"פאַר וועמען האָט זי געהייראַט"

א וואונדערבאַרע קאָמעדיע־דראַמע מיט א וואונדערבאַרן קעסט

ריכטיקע מוזיק געשפּילט פון

ריגנאַלד'ס אַרקעסטער

פרייזן 25 סענט ביז 75 סענט

מאַטעניס: דינסטאָג, דאָנערשטאָג, שבת, 2.30 נ. כ.
אָוונט, 8.30.

טעלעפאָן 22 171

NEW PALACE THEATRE

לשנה טובה תכתבו

היינט, מאָרגן און מיטוואָך

"פרילינג איז דאָ"

ריידנדע קאָמעדיע, פאַקס נייעס
פּיטשורעסס

דאָס מענעדזשמענט און סטעף פון

געריק טעאַטער

דריקן אויס זייערע בעסטע וואונשן

צו אַלע אידן, פאַר

א פריילאַכן ניי־יאָר

GARRICK THEATRE

REGENT
PHONE 89 714
MAIN ST., NEAR LOGAN

דערוואַקסענע צו יעדער צייט 25c צו יעדער צייט

מיר ווינשן אַלע אונזערע אידישע פּאַטראָניזערס

א פריילאַכן ניי יאָר

דינסטאָג, מיטוואָך, דאָנערשטאָג, סעפּט. 23, 24, 25

אַל דושאַלסאָן

אין זיין נייעסטער בילד

"מעמי"

דורכאויס זינגענדיק און ריידנדיק

פרייטאָג, שבת, און מאָנטאָג
סעפּט. 26, 27, 29

דושאַרדזש בענקראָפט

אין א גלענצענדער בילד

"די מאַיטי"

דורכאויס ריידנדיק

דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג
סעפּט. 30טן און אָקט. 1, 2

הערי גרין

דער גוט באַקאַנטער אידישער אַקטיאָר אין

דער קיבעצער

א דורכאויס ריידנדיק בילד

לשנה טובה

דאָס מענעדזשמענט פון

מעטראָפּאָליטען טעאַטער

דריקט אויס אירע האַרציקסטע וואונשן צו אירע אידישע פּאַטראָניזערס אין וויניפּעג, פאַר א יאָר פון פרייד און פּראָספּעריטעט. מיר האָפן, אַז אין פאַרלויף פונם קומענ־דיקן יאָר וועט דער דאָזיקער טעאַטער פּאַטראָניזירט ווערן פון די וויניפּעגער אידן אַזוי ווי לעצטן יאָר.

פ. ל. ווילליס, מענעדזשער

אָנפאַנגענדיק מאָנטאָג

נאָרמאַ שירער

אין

"לאָזט אונז זיין פריילאַך"

א סאַסייטי קאָמעדיע

עס וועט אויך געוויזן ווערן פאַראַמאָונט נייעס געזאַנג קאַרטון

באַרגען מאַטינע טענלאַך

11 אַזייגער פרי
25 סענט

METROPOLITAN THEATRE

מיר ווינשן

אונזערע צאַלרייכע

אידישע פריינט און פּאַטראָניזער

א פריילאַכן און

גליקלאַכן ניי יאָר

RKO Winnipeg
FORMERLY THE ORPHEUM

צו אַלע מיינע פריינט און קאָסטאָמערס
אין וויניפּעג

פרייד און גליק

צום נייעם יאָר

SMITH PHOTO STUDIO

ל. דערעשין, מענעדזשער

405 Selkirk Ave., cor. Salter Phone 55 497

מיר דריקן אויס אונזערע האַרציקסטע וואונשן צו אונזערע פריינט און קאָסטאָמערס, פאַר

א פריילאַכן ניי יאָר

דאַנקענדיק אייך אַלעמען פאַר אייערע ביזנעס וואָס איר האָט אונז געגעבן אין דער פאַרגאַנגענהייט און מיר זיינען שטענדיק גרייט צו באַדינען אייך מיט די בעסטע קוילן

ניו קעסטל דאַמעסטיק און סטים קוילן

וועלן אייך געבן די בעסטע צופרידנהייט

NEWCASTLE COAL AGENCY

Yard & Office: 758 Main St. Ph.: 533 322-11, 42921

מיר באַנוצן זיך מיט דער געלעגנהייט צו אויסדריקן אונזערע בעסטע וואונשן צו אַלע אונזערע קאָסטאָמערס און פריינט
פאַר א

פריילאַכן און גליקלאַך ניי יאָר

צו אַלע קאָנטרי סטאָרקיפּערס

ווען איר זייט אין שטאָט, זייט איר העפלאַכסט איינגעלאַדן צו באַזוכן אונזער פלענט

WALL-MATOFF-STONE LTD.

האָלסייל קלאָוק און סוט מאַנופעקטשורערס

5th FLOOR DAYLITE BLDG. WINNIPEG